Critica literară din Basarabia în postcomunism: opinii, controverse

NATALIA IVASÎŞEN[1]

This study analyzes the opinions of writers, literary critics and historians about the status of literary criticism in Bessarabia, in order to identify why its timing with the analytical formulas from the Main Country (*here* Romania) became possible only in the 90s, thanks to the contribution of a "new wave" of analysts. The way in which the issue was discussed on various platforms of analysis and debates is quite important to draw conclusions about different attitudes – some favorable, others full of scepticism – critical to the way it was practiced on the territory located between the rivers Prut and Nistru. The research investigates surveys, debates, interviews, articles and studies on this topic, published in particular Bessarabian magazines: "Contrafort", "Semn", "Sud-Est cultural" but also in some journals from the Main Country: "România literară", "Familia", etc.

Key-words: *literary criticism*, *essays*, *synchronization*, *rupture*, *continuity*, *critical spirit*, *polemical spirit*, *critical consciousness*

În calitatea sa de referent, critica literară din Basarabia în postcomunism nu a beneficiat, deocamdată, de o analiză similară celei de care se bucură, într-o măsură mai mare, poezia sau proza şi, într-o măsură mai mică, dramaturgia. Raportat la dosarul receptării fiecărui gen literar în parte, cel al criticii este unul dintre cele mai modeste, conţinând doar câteva studii, articole şi eseuri. Provocată să lanseze noul val de scriitori, să suscite un dialog privind manifestările optzecismului, să

[1] Universitatea de Stat „Alecu Russo", Bălţi, Republica Moldova.

BDD-V4952 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:43 UTC)

legitimeze ruptura şi, deci, sincronizarea cu formulele artistice din Ţară, critica a insistat mai puţin asupra propriului profil, dar şi asupra propriului canon. Se impune o constatare firească: avem critică, mai puţin critică a criticii. Şi totuşi, referinţele la critica literară s-au făcut, iniţial, în cadrul receptării altor genuri, pentru ca, ulterior, să prindă conturul unor studii serioase, punctuale, nuanţate, dedicate actului critic în sine. Cumulate, toate aceste păreri iau în discuţie problemele criticii, care sunt legate fie de armonizarea parametrilor discursului critic (metoda, obiectul, forma şi criteriile), fie de implicarea în procesul de sincronizare, dar şi de revizuire a trecutului literar etc. Cele mai multe puncte de vedere sunt articulate în termenii unui scepticism constructiv, vizând aspectele vulnerabile, dar şi valorificând punctele tari ale genului. Drept urmare, criticii generaţiei ’80 îşi câştigă autoritatea treptat, parcurgând trei faze distincte, de la *momentul acumulării* de date (nume, texte, concepte, etc.), la cel al *afirmării* spiritului critic, regăsindu-se acum într-un moment al *confirmării* rupturii produse la mijlocul anilor ’80.

Într-o primă fază, cea de *acumulare*, plasată între debutul lui Nicolae Popa cu volumul de poezie *Timpul probabil* (1983) şi primele sinteze privind noua sensibilitate poetică, semnate de Mihai Cimpoi şi Vasile Gârneţ în 1994, emanciparea discursului critic se produce iniţial pe un teritoriu (încă) „minat” al conservatorismului proletcultist, apoi pe unul al tranziţiei amânate. Într-o literatură scăpată de sub oprobriul ideologiei comuniste, critica s-a văzut obligată să-şi asume un rol hotărâtor: de a găsi o cale spre normalitate. În acest sens, debutul noului val de scriitori reprezintă un eveniment nodal, un pretext pentru desprinderea de sociologismul vulgar, precum şi de mioritismul criticii tradiţionalist-estetice. Reacţia imediată a exegezei se reflectă în exerciţiul de întâmpinare şi lansare a tinerilor scriitori, de care îşi leagă, în cele din urmă, şansele la o explozie deja în interiorul genului. Doi dintre criticii promoţiei ’70 – Eugen Lungu şi Andrei Ţurcanu –, precum şi optzeciştii Emilian Galaicu-Păun şi Vitalie Ciobanu girează noua retorică prin prefeţe, postfeţe, recenzii, articole, eseuri. Literatura îşi revendică astfel dreptul la o interpretare pe potriva ambiţiilor

BDD-V4952 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:43 UTC)

postmoderniste ale momentului. În *Alternativa numitorului comun*, bunăoară, Eugen Lungu notează:

> Poezia lui Eugen Cioclea este – dacă vreţi – un jet de sinceritate şi adevăr. Ea sparge sfera unei tradiţii în care sentimentul era mediat de imagini încântătoare sau metafore întortocheate. Stereotipia gândirii poetice generase o stereotipie a gândirii critice: „poetul îşi exprimă sentimentul de dragoste (ură), încântare prin intermediul... ş.a.m.d." (Lungu 1988: 6).

Definind ruptura drept un „jet" care „sparge" tiparele, criticul percepe explozia de „sinceritate şi adevăr" din placheta de debut a poetului drept o sfidare a inerţiei limbajului poetic, dar şi a celui critic, iar „schimbarea la faţă" a criticii o vede în consonanţă cu tendinţele înnoitoare ale poeziei.

Vitalie Ciobanu, unul dintre cei mai apreciaţi eseişti ai generaţiei şi ai întregii literaturi din Basarabia, acordă atenţie *spiritului critic* încă de la începutul carierei sale. În eseul *Despre spirit critic în Basarabia şi nu numai*, publicat în 1990 în revista ieşeană „Convorbiri literare", Vitalie Ciobanu notează că lipsa spiritului critic conduce la schimonosirea ideii de „dialog critic fertil" şi, în consecinţă, la crearea unor „false ierarhii, clasamente ostentative" în câmpul receptării poeziei (în cazul dat, a celei patriotice). O altă idee importantă pentru cadrul conceptual în care se produce exegeza este legată de noţiunea de *structurare*, opusă celei de *restructurare* şi care, în opinia lui Vitalie Ciobanu, trebuie raportată la probitatea criticului: „[literatura, n.n., N.I.] trebuie mai întâi să se *structureze*, conform legilor sale inerente, sub veghea spiritului critic nealterat" (V. Ciobanu 1990: 13). În această fază a tranziţiei, misiunea criticului este de a judeca limpede momentul ieşirii din tradiţie şi al intrării într-o fază a inovării, temperând graba de a supune „restructurării" trecutul literar al provinciei, fără a ajusta instrumentarul analitic la imperioasa nevoie de revizuire, fără a crea diverse platforme de dezbatere.

Aceeaşi contradicţie a „schelăriilor axiologice" îl va motiva pe Emilian Galaicu-Păun să deschidă discursul critic spre ironie, ludic şi livresc. Cultivarea gustului pentru decanonizare

BDD-V4952 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:43 UTC)

poate fi desprins din cele câteva referinţe la condiţia criticii literare, expuse în *Anul '68 – o „primăvară praghează" a literaturii române din Basarabia*:

> Fiindcă la noi «chestiunea revizuirilor» e o chestiune delicată, dat fiind faptul că scara valorilor este deseori literalmente păşită de autorii (auto)instalaţi pe cataligele-meritelor-extraliterare (Galaicu-Păun 1992: 12).

În firescul proces al revizuirilor de la începutul anilor '90, criticul trebuie să-şi probeze verticalitatea prin scris, pe care Emilian Galaicu-Păun o consideră o adevărată „vamă".

Lansate în psihosfera literară a tranziţiei, aceste opinii separate despre critica literară din spaţiul interriveran vor genera, la început, rupturi desincronizate şi desolidarizate, dar care, în timp, vor stimula un nou mod de gândire critică. Se evocă, aşadar, o perioadă profund marcată de confuziile şi contradicţiile tranziţiei, în care *acumularea* a însemnat promovarea volumelor de calitate, formularea unor premise pentru reevaluarea şi redimensionarea ierarhiilor, ajustarea uneltelor, crearea unui cadru propice pentru discuţie etc.

Mijlocul anilor '90 reprezintă un moment al ieşirii dintr-un „timp [...] al probabilităţilor", în care „se calcă prudent, se pipăie [...] verticalitatea marginilor, se tatonează tematic" (Lungu 1995: 9) şi al angajării într-un amplu proces de legalizare a rupturii. Astfel, între 1994, anul primelor sinteze punctuale dedicate optzecismului, şi 2005, care încheie momentul afirmării prin polemica privind seria de antologii *Literatura română din Basarabia în secolul al XX-lea*, critica capătă conştiinţă de sine prin conştiinţa celuilalt. Ca urmare, se diversifică formulele analitice, ceea ce înseamnă o abordare teoretică constructivă a paradigmei (Nicolae Leahu, Eugen Lungu, Lucia Ţurcanu ş.a.), o deschidere spre erudiţie şi stil în eseistică (Vitalie Ciobanu, Eugen Lungu, Andrei Ţurcanu, Mircea V. Ciobanu, Maria Şleahtiţchi ş.a.), o valorificare a potenţialului histrionizant în actul critic (Emilian Galaicu-Păun, Nicolae Leahu), o analiză sistematică şi profesionistă a noilor

BDD-V4952 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:43 UTC)

intrări de carte în rubrici permanente în revistele momentului („Basarabia", „Sud-Est", „Contrafort" şi „Semn"): Grigore Chiper, Lucia Ţurcanu, Mircea V. Ciobanu ş.a. Este o perioadă în care nervul polemic se resimte în toate formele de manifestare a spiritului critic, de la dezbateri şi anchete la actul critic propriu-zis (studii, articole, recenzii, eseuri şi cronici). Temele care suscită cele mai multe controverse sunt legate de *revizuirea* trecutului literar şi de *sincronizarea* ca formă de continuitate.

Un rol important în formarea unei platforme de discuţie îl constituie articolul lui Vasile Gârneţ *Generaţia '80 – schiţă de portret*, publicat în 1994 în primul număr al revistei „Contrafort". Articolul reflectă reuşitele optzeciştilor basarabeni în toate genurile literare, cu excepţia criticii, care este „cvasinexistentă în cadrul generaţiei '80" (Gârneţ 1994: 3). Verdictul lui Vasile Gârneţ este, mai degrabă, o provocare decât o contestare, dovadă fiind lista de critici pe care o inserează în articol, cu precizarea că „poate, din rândul lor se va alege un critic literar al generaţiei '80": Vitalie Ciobanu, Ghenadie Nicu, Emilian Galaicu-Păun, Nicolae Popa, Aura Christi, Vasile Gârneţ, Grigore Chiper, Nicolae Leahu. De aici încolo, listele se impun drept o formă de consolidare a unei mişcări în grup, o expresie a „unităţii de sensibilitate" (Leahu 1995: 6) printre criticii din Basarabia.

Critica literară devine subiect de discuţie începând cu 1995, când se bucură de o abordare istorico-literară în studiul lui Mihai Cimpoi *Din istoria deschisă a literaturii române din Basarabia: drama criticii şi istoriei literare*, dar şi de o anchetă găzduită de primele două numere ale revistei „Semn". Potrivit lui Mihai Cimpoi, „primele semne ale profesionalismului" în critica literară din Basarabia se observă începând cu anii '60, moment pe care îl prezintă generos în cunoscuta sa *O istorie deschisă...* Cu o oarecare prudenţă însă, se apropie Mihai Cimpoi de critica „mai nouă", care

BDD-V4952 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:43 UTC)

> şi-a înnoit şi şi-a modelat instrumentarul, mutând accentul pe nuanţă, detectarea literaturităţii şi şcolindu-se la noile orientări structuraliste, textualiste, postmoderniste (Cimpoi 1996: 264).

În acelaşi an, în primele două numere ale revistei *Semn* găsim suprapuse două tipuri de discurs critic: unul al şaizeciştilor, invitaţi să răspundă la o anchetă privind şansele criticii şi altul al optzeciştilor, care, în calitatea lor de gazdă, oferă răspunsul privind viitorul exegezei prin chiar demersul întreprins pe paginile revistei. Întrebările „Semn"-ului (*Ce şanse acordaţi criticii literare din Basarabia?* şi *Riscaţi să vă ierarhizaţi propriile lucrări?*) mizează, într-un caz, pe încurajarea unui nou mod de a judeca literatura, iar, în alt caz, pe *revizuirea* sugerată celor patru critici intervievaţi – Eliza Botezatu, Nicolae Bileţchi, Mihail Dolgan, Ion Ciocanu –, provocându-i astfel să-şi dea o şansă printr-un examen de reevaluare a propriilor lucrări (Ancheta 1995a; Ancheta 1995b).

Fişierul receptării se îmbogăţeşte substanţial în 2002, când revista „Sud-Est" îi dedică un număr tematic. Chiar din editorial, Valentina Tăzlăuanu ne avertizează că discuţiile privind critica literară se produc într-un context polemic dintre „autori şi tabere adverse, separate de concepţii, temperamente sau vârste (literare şi nu numai) diferite". Înscrisă pe agenda dezbaterilor, tema numărului contează pentru efortul de sincronizare, chiar dacă este prematur de vorbit de o „mişcare unitară, bine articulată şi direcţionată, de integrare general-românească în planul criticii" (Tăzlăuanu 2002: 5). În acelaşi număr, vom descoperi texte cu o tematică variată: ethosul critic şi revizuirea (Gheorghe Grigurcu), efectele mondenizării criticului (Alex Ştefănescu), convingere şi constrângere în discursul lui Vasile Coroban (Eugen Lungu), critica proletcultistă (Leo Butnaru), hermeneutica (Mircea V. Ciobanu), cronica de întâmpinare (Nicolae Leahu), demersul critic al nouăzeciştilor (Adrian Ciubotaru).

Despre critică în această perioadă se vorbeşte şi într-o manieră histrionizantă, formula fiind acreditată editorial prin *Poezia de după poezie* de Emilian Galaicu-Păun (1999) şi

BDD-V4952 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:43 UTC)

Erotokritikon. Făt-Frumos, fiul pixului de Nicolae Leahu (2001). Se recurge la critica-spectacol pentru a dezrădăcina superficialitatea din demersul exegezei, demascând impostorii şi ridiculizând non-valoarea, pentru a deliriciza/ demioritiza textele şi contextele criticii literare, pentru a readuce, în ultimă instanţă, spiritul critic în actul interpretării. Prin ironie şi joc, se revendică dreptul criticii de a fi critică, solicitându-i conjugarea valorilor într-un registru al relativităţii şi nu al unor adevăruri absolute, promovate din inerţie.

Poezia de după poezie este o culegere axată, în general, pe problemele liricii, pe care Emilian Galaicu-Păun le analizează dintr-o perspectivă ludică şi ironică. Vom regăsi însă aici şi texte dedicate criticii, cum ar fi, bunăoară, *Gama Do-Major a poeziei basarabene*, prin care se ţinteşte în receptarea poeziei contemporane, mai exact, în modul în care poezia lui Grigore Vieru devine obiectul unui spectacol al amorţelii spiritului critic, interesat doar „să toarne în formule(le) memorabile [...] o copie cât mai aproape de original a cutărui sau cutărui Mare Artist" (Galaicu-Păun 1995: 58). Textura ludică este inspirată de o gamă muzicală, care, prin tehnica acrostihului, asigură structura textului, punând înaintea fiecărui bloc de idei o notă muzicală. Se transmite astfel ideea că, din toată succesiunea de „sunete" literare, criticul va alege acea combinaţie care-i va asigura o poziţie privilegiată în istoria receptării operei cutărui sau cutărui Mare Artist.

La fel va proceda şi Nicolae Leahu în *Erotokritikon. Făt-Frumos, fiul pixului*, sfidând canonul criticii tradiţionaliste, inerţia spiritului critic, clişeizarea interpetării şi platitudinea gândirii critice. Elastică prin sincretismul formulelor asumate, cartea propune o galerie de personaje „împăiate" de critica literară în comentarii gratuite (Făt-Frumos, Ileana Cosânzeana ş.a.), dar şi alte personaje inedite, descoperite în „subteranele" literaturii (Chiuveta, Oaia, Pupăza ş.a.), pe care le interpretează cu o recuzită ironică. De fiecare dată, pana erotocritică va zugrăvi portrete „răzbunate" artistic pentru superficialitatea cu care au fost tratate în multiple contexte analitice. În secvenţa liminară din *Pupăza*, de exemplu, criticul transformă personajul

BDD-V4952 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:43 UTC)

crengian într-un spectator al jocului de-a literatura. Pupăza este invitată „în paradisul lui Nicolae Leahu, unde toţi pristăviţii sunt la treabă, totul se reciclează, se înnoieşte, se renovează, se restaurează, se recreează" (Leahu 2001: 115). Paranteza autoreferenţială dezvăluie mecanismele maşinăriei postmoderniste, în care scriitorul creează de pe poziţiile unei tradiţii asumate, pe care o rescrie necontenit.

Un loc aparte în bibliografia genului îl ocupă studiul *Spaţii şi oglinzi* semnat de Eugen Lungu, urmărind evoluţia eseisticii şi criticii literare din Basarabia în secolul al XX-lea. Autor al unor prefeţe cu impact – amintim aici prefaţa la *Numitorul comun* de Eugen Cioclea (1988) şi cea de la antologia poeziei optzeciste *Portret de grup* (1995) –, precum şi al unor texte dedicate genului, Eugen Lungu se dovedeşte criticul potrivit la locul potrivit. Sinteza prezintă etape, suprapune formule analitice, ilustrează texte şi contexte, se întreabă şi răspunde implicit la întrebările fundamentale ale optzeciştilor: *Ce este valoarea? Cine suntem? Ce rezistă din ceea ce s-a scris până acum? Cu ce şi cum ne înscriem în contextul general românesc?* Selecţia este cel mai onest şi subiectiv răspuns posibil, astfel că Eugen Lungu nu recurge la un principiu matematic, care ar împăca fiecare segment cu un număr egal de texte, ci filtrează valoric producţiile de critică, chiar dacă balanţa favorizează clar ultimul deceniu:

> Critica ultimului deceniu al secolului XX şi-a schimbat direcţiile tactice şi strategice. Uruitoarea cădere a imperiului atrăgea după sine o nu mai puţin spectaculoasă dărâmare a canoanelor, a ierarhiilor valorice, a unei întregi suprastructuri. [...] Cum ceilalţi nu se prea grăbeau să-şi pună întrebări la care răspunsurile nu erau decât incomode, au făcut-o tinerii... (Lungu 2004b: 33, 36).

Tocmai de acest ultim deceniu se leagă şansele criticii de a da „o cu totul altă perspectivă asupra valorilor basarabene" (Simuţ 2005), or anume în discursul promoţiei post '89: „Nivelul creşte [...] admirabil, în nu puţine cazuri entuziasmant. Frazarea se limpezeşte, ideile se ascut, tonul devine bătăios" (Lefter 2004: 418).

BDD-V4952 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:43 UTC)

După lansarea în 2004 a colecţiei de antologii *Literatura română din Basarabia în secolul XX*, urmată de o necesară (nu şi constructivă) polemică în jurul listelor/canoanelor propuse în fiecare volum, momentul dezbaterilor trece, în mod firesc, într-un moment al *confirmării* valorilor legalizate prin frondă. Este un moment care scoate criticii de pe baricadele postmodernismului pe care l-au încetăţenit prin dezbateri şi studii şi anunţă revenirea la unelte. Urmărind reacţiile criticii din presă, constatăm că din 2005 încoace dezbaterile şi anchetele tematice (legate de condiţia postmodernismului în Basarabia) dispar de pe paginile revistelor importante de la noi („Sud-Est cultural", „Contrafort", „Semn"). Critica se manifestă de pe poziţiile unor valori asumate şi afirmate de o bună parte a scriitorilor, înaintând spre profunzimi, spre esenţe, convertind verva afirmării maximaliste în manifestări mult mai echilibrate ale spiritului polemic. Acest moment îl putem pune convenţional sub semnul „cărţii ca eros", metaforă din titlul unui eseu semnat de Eugen Lungu, sugerând relaţia intimă a scribului cu opera despre care va scrie (Lungu 2009).

Atât titlul cât şi subtitlul cărţii *Scribul în grădina fermecată. Jurnal de lectură* semnate de Vitalie Ciobanu în 2014 ilustrează portretul unui cititor pasionat, pentru care „pasiunea lecturilor" devine una dintre valorile generaţiei sale (V. Ciobanu 2014: 281). Plasat la începutul culegerii, portretul „scribului în grădina fermecată" înscrie criticul în aceeaşi categorie a *cititorului senzual*, a cărui vârstă este, evident, cea a tinereţii, pe care o recompune nostalgic ori de câte ori simte nevoia revenirii într-un spaţiu intim al lecturii ca plăcere neangajată, „visând cu ochii deschişi la un ţinut pe care nimeni nu l-a mai văzut, la o lume întrupată în cuvinte" (V. Ciobanu 2006: 115). Dacă titlurile precedente – *Frica de diferenţă* (1999) şi *Valsul pe Eşafod* (2001) – anunţau programatic o atitudine nonconformistă, atunci *Scribul în grădina fermecată* pledează pentru lectură drept un răgaz al comuniunii intime dintre un cititor de cursă lungă, precum se vrea criticul, şi opera pe care o explorează.

Pentru lectura critică ca act pur de desfătare militează şi Mircea V. Ciobanu, unul dintre cei mai activi critici ai momentului, în cartea sa de debut *Plăcerea interpretării* (2008),

BDD-V4952 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:43 UTC)

dar şi în textele ulterioare – *O zonă a spectacularului: critica literară* (2009), *Citindu-i pe critici* (2015) ş.a. –, care conţin referinţe directe la actul critic ca „delectare intelectuală" (M.V. Ciobanu 2015: 14).

Subiectul criticii rămâne unul controversat şi în această perioadă, dovadă fiind ancheta revistei „Semn", care se întreabă *De ce (n-)avem critică literară?* Răspunsul lui Serafim Saka, pe cât de laconic, pe atât de exact, reflectă condiţia criticii de la noi şi poate fi considerat un verdict şi o provocare pentru toţi cei vizaţi: „Avem, ca şi cum n-am avea" (Saka 2009: 3).

Bibliografie

ANCHETA: *Ancheta revistei „Semn"*, în „Semn", nr. 1, p. 13; nr. 2, p. 15, 1995a/b.

CIMPOI M., *Drama criticii şi istoriei literare*, în *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*, Chişinău, ARC, p. 267–277, 1996.

CIOBANU M.V., *Citindu-i pe critici*, în „Sud-Est cultural", nr. 1, p. 14–30, 2015.

CIOBANU V., *Despre spirit critic în Basarabia şi nu numai*, în „Convorbiri literare", serie nouă, nr. 7 (1252), 5 aprilie, p. 13, 1990.

—— *Scribul în grădina fermecată*, în „Lettre internationale", nr. 57, p. 114–115, 2006.

—— *Scriitorul e un solitar, un luptător pe cont propriu*, interviu realizat de Valentina Tăzlăuanu, în *Scribul în grădina fermecată*, Chişinău, ARC, p. 280–298, 2014.

GALAICU-PĂUN E., *Anul 68 – o „primăvară pragheză" a liricii noastre*, în „Sfatul ţării", nr. 93–95 (iunie), p. 12–13, 1992.

—— *Gama Do-major a poeziei basarabene*, în „Basarabia", nr. 2–3, 1995.

GÂRNEŢ V., *Generaţia '80 – schiţă de portret*, în „Contrafort", nr. 1, octombrie, p. 3, 1994.

LEAHU N., *Erotokritikon. Făt-Frumos, fiul pixului*, Iaşi, Timpul, 2001.

—— *Feţele şi măştile optzecismului din Basarabia*, în „Semn", nr. 1, p. 6–7, 1995.

BDD-V4952 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:43 UTC)

LEFTER I.B., *Literatura/critica basarabeană: izolare şi sincronizare*, postfaţă la antologia *Literatura din Basarabia în secolul XX. Eseuri. Critică literară*, Chişinău, Ştiinţa & ARC, p. 414–420, 2004.

LUNGU E., *Alternativa numitorului comun*, prefaţă la volumul *Numitorul comun* de Eugen Cioclea, Chişinău, „Literatura artistică", p. 5–12, 1988.

—— *Cartea ca eros*, în *Spaţii şi oglinzi*, Chişinău, „Prut internaţional", p. 257–260, 2009.

—— *O altă imagine a poeziei basarabene*, prefaţă la antologia *Portret de grup*, Chişinău, ARC, p. 7–16, 1995.

—— *Raftul cu himere*, Chişinău, Ştiinţa, 2004a.

—— *Spaţii şi oglinzi*, studiu introductiv la antologia *Literatura din Basarabia în secolul XX. Eseuri. Critică literară*, Chişinău, Ştiinţa & ARC, p. 5–49, 2004b.

SAKA S., *Cum să vă spun?*, răspuns la ancheta revistei „Semn": *De ce (n-)avem critică?*, în „Semn", nr. 4, p. 3, 2009.

SIMUŢ I., *Există o critică regională*?, în „România literară", nr. 27, p. 13, 2005.

TĂZLĂUANU V., *Critica între regal şi impostură*, în „Sud-Est", nr. 3, p. 3–6, 2002.

BDD-V4952 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:43 UTC)